

ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΟ : Τάκη Μπατζελή

Προς : Τομέα Εξωτερικών και Άμυνας

Θέμα : Κόσοβο : Ιστορία – παρόν – μέλλον

Ημερομηνία : 1/09/2005

Ιστορικά

Η περιοχή του Κοσόβου στο παρελθόν αποτέλεσε πεδίο ισχυρής σύγκρουσης δύο εθνικισμών : του Αλβανικού και του Σερβικού. Οι συγκρούσεις, είτε πολεμικές είτε πολιτικές είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό την αποκλειστική διεκδίκηση της περιοχής και σε τελευταία ανάλυση την αδυναμία συμβίωσης των δύο εθνοτήτων.

Από το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα έως την ανακήρυξη του ανεξάρτητου αλβανικού κράτους το 1912, το Κόσοβο έπαιξε κεντρικό ρόλο στην οργάνωση του αγώνα των Αλβανών για εθνική ανεξαρτησία και κρατική αυτοτέλεια. Ιστορικής σημασίας ήταν η δημιουργία της Ένωσης για την Άμυνα και τα Δικαιώματα του Αλβανικού Έθνους στο Prizren το 1878, η οποία σηματοδότησε την πολιτική ωριμότητα του Αλβανικού έθνους. Οι πόλεις του Κοσόβου έγιναν κέντρα αντίστασης στην Οθωμανική κυριαρχία και καταπίεση.

Από την άλλη μεριά το Κόσοβο ήταν το κέντρο του Σερβικού βασιλείου, το οποίο αποσχίστηκε από το Βυζάντιο τον 12^ο αιώνα με επικεφαλής τη δυναστεία των Νεμάνια και του οποίου τα σύνορα επεκτείνοντο και στη σημερινή Αλβανία και Μαυροβούνιο. Τον 13^ο αιώνα η πόλη Πέτς (Pec) του Κοσόβου έγινε η έδρα του αρχιεπισκόπου της αυτοκέφαλης εκκλησίας της Σερβίας, ενώ τα ορυχεία ασημιού και άλλων μετάλλων ήταν βασικές πηγές πλούτου του μεσαιωνικού Σερβικού βασιλείου. Ήταν εκεί που το εκτεταμένο πλέον Σερβικό βασίλειο ηττήθηκε το 1389 από τους Τούρκους στο Kosovo Polje κοντά στην Πρίστινα, αφήνοντας του Οθωμανούς κύριους της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Οι Οθωμανοί ακολούθησαν εκτεταμένη πολιτική ισλαμοποίησης των κατοίκων του Κοσόβου, με αποτέλεσμα οι μουσουλμάνοι βαθμιαία να αποτελέσουν την πλειοψηφία του αστικού πληθυσμού. Τον 19^ο αιώνα το Κόσοβο είχε ήδη γίνει μουσουλμανική Επαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας με μερικούς χριστιανικούς θύλακες στις ορεινές περιοχές.

Η Σερβία επανέκτησε την Επαρχία με τους Βαλκανικούς πολέμους 1912-13. Την ίδια στιγμή ανακηρύχθηκε το κράτος της Αλβανίας, του οποίου η έκταση ελάχιστα ικανοποιούσε τον Αλβανικό αλυτρωτισμό.

Το Βελιγράδι αισθάνθηκε την ανάγκη να αλλάξει τα δημογραφικά δεδομένα της Επαρχίας. Η πολιτική επανεποίκισης ήταν επιτυχημένη έτσι ώστε το 1929 οι Σέρβοι και οι Μαυροβούνιοι αποτελούσαν το 61% του πληθυσμού του Κοσόβου. Όταν ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος τα δημογραφικά άλλαξαν πάλι καθώς ο Αλβανικός πληθυσμός καλωσόρισε τον Απρίλιο του 1939 τον Μουσολίνι, ο οποίος ενέταξε το Κόσοβο στη Μεγάλη Αλβανία υπό την κυριαρχία του. Πάνω από 100.000 Σέρβοι εγκατέλειψαν το Κόσοβο για τη Σερβία, ενώ είχε ήδη ξεκινήσει η αντίσταση στις δυνάμεις του Άξονα. Μέσω της Αλβανικής κατοχής οι Αλβανοί βρέθηκαν για πρώτη φορά να ζουν όλοι σε ένα κοινό κράτος. Ο Μουσολίνι έπαιξε καλά αυτό το χαρτί απευθυνόμενος στον Αλβανικό εθνικισμό, ιδρύοντας την ίδια στιγμή σχολεία και Μ.Μ.Ε στην αλβανική γλώσσα.

Κατά τη διάρκεια της Ιταλογερμανικής κατοχής (1941-1944) και της εθνικής αντίστασης ο Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός της Γιουγκοσλαβίας υπό την αρχηγία του Τίτο προσπάθησε να εντάξει στις τάξεις του Αλβανόφωνους Κοσοβάρους.

Παρά τις προσπάθειες του τα αποτελέσματα ήταν μέτρια. Όπως γράφει στις αναμνήσεις του ο Svetozar Vukmanovic Tempo, ένας από τους στενότερους συνεργάτες του Τίτο, οι συνθήκες ένοπλης πάλης στο Κόσοβο ήταν οι χειρότερες από οποιοδήποτε μέρος της Γιουγκοσλαβίας, όχι μόνο λόγω της φύσης του εδάφους αλλά, κατά κύριο λόγο, του φόβου του πληθυσμού ότι θα επιστρέψει στη Σερβική κυριαρχία. Γι' αυτό και τα περισσότερα μέλη των Παρτιζάνων στην περιοχή προέρχοντο από Σέρβους και Μαυροβούνιους. Το αποτέλεσμα ήταν στο τέλος του πολέμου, παρά το γεγονός ότι τελικά είχαν ενταχθεί στις τάξεις των Παρτιζάνων 50.000 Αλβανοί Κοσοβάρη, να σημειωθεί ανοιχτή εξέγερση του Αλβανικού πληθυσμού εναντίον της προοπτικής ένταξης της επαρχίας στην ενιαία Γιουγκοσλαβία. Η εξέγερση κράτησε μέχρι τον Φεβρουάριο 1945. Έτσι, μόλις έξι εβδομάδες μετά την αποχώρηση των Γερμανικών στρατευμάτων η περιοχή βρέθηκε ακόμη μία φορά υπό στρατιωτικό νόμο, ο οποίος επιβλήθηκε από 30.000 στρατιώτες των Παρτιζάνων.

Όταν μετά το τέλος του πολέμου ετέθη στις κλειστές συζητήσεις της Γιουγκοσλαβικής ηγεσίας το μέλλον του Κόσοβου - έχοντας αποκλείσει την περίπτωση της πλήρους αυτονομίας - δύο ήταν οι επικρατέστερες επιλογές : διαίρεσή του μεταξύ των Δημοκρατιών Σερβίας, Μαυροβουνίου, Μακεδονίας ή περιορισμένη αυτονομία μεταξύ μιας των ανωτέρω Δημοκρατιών. Αφού απέρριψαν τη λύση της διαίρεσης, η οποία θα αποτελούσε κατάφωρη άρνηση των εθνικών δικαιωμάτων των Αλβανοκοσοβάρων επέλεξαν τη λύση της αυτονομίας εντός της Σερβίας. Οι λόγοι αυτής της επιλογής ήταν δύο : το μεγάλο μέγεθος του εκεί Αλβανικού πληθυσμού και η παρουσία παράλληλα αξιοσημείωτης Σερβικής μειονότητας.

Το Σύνταγμα της Γιουγκοσλαβίας το 1946 έδωσε στο Κόσοβο περιορισμένη αυτονομία, η οποία στην ουσία σήμαινε ότι ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας και διορισμού υψηλών διοικητικών στελεχών ελέγχοντο από το Βελιγράδι.

Λόγω μη ύπαρξης προϋπαρχόντων συνόρων χαράχθηκαν νέα για την περιοχή και βασίστηκαν σε ένα συνδυασμό εθνικών και ιστορικών κριτηρίων. Ένας σημαντικός αριθμός Αλβανών βρέθηκε εκτός των νέων συνόρων του Κόσοβου και εντάχθηκε στη νεότευκτη Δημοκρατία της Μακεδονίας (αν και αυτό δεν πρέπει να θεωρηθεί ιδιαίτερα περίεργο δεδομένου του πολυεθνικού χαρακτήρα όλων των Δημοκρατιών που αποτέλεσαν τη μεταπολεμική Γιουγκοσλαβία). Φυσικά από τα μέσα της δεκαετίας του '40 έως τα μέσα της δεκαετίας του '50 τα σύνορα των Δημοκρατιών και των Επαρχιών ήταν κατά κύριο λόγο διοικητικές διαιρέσεις, αφού το Κ.Κ.Γ. διοικούσε συγκεντρωτικά από το κέντρο. Η σύγκρουση Τίτο - Στάλιν (1948) οδήγησε σε μεγαλύτερο συγκεντρωτισμό του κράτους και της Γιουγκοσλαβικής εθνικής ταυτότητας. Η περίοδος αυτή ήταν πολύ δύσκολη για τους Αλβανούς της χώρας.

Όμως η εισαγωγή, για λόγους που δεν αφορά την παρούσα εργασία, της αυτοδιαχείρισης και των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που διήρκεσαν από τις αρχές της δεκαετίας του '50 έως τα μέσα της δεκαετίας του '60 συμβάδισε με την εισαγωγή της πολιτικής και οικονομικής αποκέντρωσης, η οποία αποκρυσταλλώθηκε στο Σύνταγμα του 1974, το οποίο έδωσε στις Δημοκρατίες και Επαρχίες κρατική αυτονομία.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Αλβανικός πληθυσμός ήταν ο περισσότερο ωφελημένος. Το Κόσοβο από περιφέρεια ονομάστηκε Επαρχία (όπως η Βοϊβοντίνη από το 1945) και έτσι αμφότερες απέκτησαν το status του συστατικού μέλους της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Αυτές οι συνταγματικές αλλαγές στην πράξη έσυραν γραμμή διαχωρισμού μεταξύ του Αλβανικού πληθυσμού και των άλλων εθνικών μειονοτήτων της χώρας : η εθνική τους αριθμητική υπεροχή έκανε την «Σοσιαλιστική Αυτόνομη Επαρχία του Κοσόβου» ένα de facto Αλβανικό κράτος, του οποίου ο πληθυσμός μπορούσε να συμμετέχει στην Ομοσπονδία σε ίση βάση με τις άλλες Σλαβικές Εθνότητες. Η Αλβανική γλώσσα έγινε μαζί με τα Σερβο-Κροατικά επίσημη γλώσσα της Επαρχίας και στην πράξη η επικρατούσα. Το σύστημα της αναλογικής εκπροσώπησης στα κρατικά και κομματικά όργανα οδήγησε στην Αλβανοποίηση της δημόσιας διοίκησης και του κόμματος της Επαρχίας. Στην Πρίστινα ιδρύθηκε Πανεπιστήμιο, το οποίο μαζί με το Ινστιτούτο Αλβανικών Σπουδών έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία Αλβανικής ελίτ με πλήρη εθνική αλβανική συνείδηση. Πολύ μεγάλη ήταν η ανάπτυξη εφημερίδων και ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης ως αναγκαίο παρακολούθημα της ανάπτυξης της μόρφωσης του τοπικού πληθυσμού.

Αν και οι Αλβανοκοσοβάροι απέτυχαν να αναγορευτεί το Κόσοβο ως η έβδομη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας – αυτή ήταν η κύρια αιτία της εξέγερσης του 1968 – αν και διαμαρτυρήθηκαν έντονα και το 1974 με διαδηλώσεις, οι οποίες είχαν αιματηρά αποτελέσματα, εν τούτοις η αυτονομία τους βοηθάει πολύ στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης και τη παγίωση της αυτονομίας τους. Μοιραίο όμως ήταν να ενδυναμωθεί ως αντίδραση ο Σερβικός εθνικισμός. Αυτό υπεβोधθείτο από τον εξαναγκασμό πολλών Σέρβων να εγκαταλείψουν το Κόσοβο. Έτσι αναπτύχθηκε ισχυρή αντίδραση των Σέρβων γενικότερα αλλά και εντός του Κ.Κ.Σερβίας εναντίον της αποκεντρώσης. Αντίθετα υποστήριζαν πιο συγκεντρωτικό κράτος και Κόμμα. Οι Σέρβικες εθνικιστές δυνάμεις άρχισαν να βρίσκουν ευήκοα ώτα και μέσα στο Κ.Κ. Ήδη είχε αρχίσει να κινείται ενεργά προς αυτή την κατεύθυνση και η σερβική Εκκλησία σε συνεργασία με την Σερβική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών. Αυτό το κλίμα εκμεταλλεύτηκε πολύ καλά ο Μιλόσεβιτς το 1987 στην πορεία κατάληψης της εξουσίας.

Η εποχή Μιλόσεβιτς

Όπως ήδη αναφέραμε ο Μιλόσεβιτς επένδυσε ιδιαίτερα στην υπόθεση Κόσοβο για την ανάρρηση του στην εξουσία. Η πρώτη του ενέργεια ήταν να καταργήσει το καθεστώς της αυτόνομης επαρχίας που προέβλεπε το σύνταγμα του 1974 και να την ενσωματώσει απόλυτα στη Σερβία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δικαιωμάτων των Αλβανών και την έναρξη κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών διακρίσεων που στόχο είχαν τον εξαναγκασμό τους σε εκπατρισμό. Από την άλλη μεριά ο τότε de facto ακόμα ηγέτης των Αλβανών Ιμπραχίμ Ρουγκόβα και το κόμμα του Δημοκρατική Συμμαχία Κοσόβου (DLK) άρχισαν να ιδρύουν θεσμούς έξω από το επίσημο κράτος, δημιουργώντας έτσι συνθήκες «παράλληλου κράτους». Αυτό το status quo ξεκίνησε και διατηρήθηκε από το 1990 έως 1995. Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μία απόλυτη πόλωση όπου η συντριπτική πλειοψηφία των δύο κοινοτήτων ζούσαν σε αυστηρό μεταξύ τους διαχωρισμό.

Στην πορεία είχαμε και την εμφάνιση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (K.L.A.), ο οποίος ριζοσπαστικοποίησε τον ντόπιο πληθυσμό ιδιαίτερα τους νέους καλώντας σε ένοπλη εξέγερση. Μετά από διάφορα επεισόδια μεταξύ των δύο κοινοτήτων, ο πόλεμος ξεκίνησε τον Φεβρουάριο 1998. Ένας ακόμη πόλεμος στη σειρά των άλλων που οδήγησαν στη διάλυση τους Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Οι βασικοί παράγοντες που μετέτρεψαν τον μέχρι τότε ψυχρό πόλεμο, με μερικά αιματηρά επεισόδια μεταξύ των δύο κοινοτήτων, σε θερμό ήταν :

- Η αδυναμία της πολιτικής ελίτ της Σερβίας και τον Μιλόσεβιτς ειδικότερα να εκσυγχρονίσει και να εκδημοκρατίσει την κοινωνία και την κυβέρνηση.
- Η τάση της Σερβικής εθνικιστικής ελίτ, η οποία επικράτησε μετά τη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας, να προτιμά να επιλύει πολύπλοκα και πολύ ευαίσθητα εθνικά και πολιτικά ζητήματα με τις πολεμικές επιχειρήσεις την εθνοκάθαρση και την ανοιχτή βία.
- Η πολεμική και εθνικιστική ατμόσφαιρα που ανέδυναν τα Μ.Μ.Ε. της Σερβίας αύξανε στο κατακόρυφο την ανασφάλεια των Αλβανών.
- Αμφότερες οι κοινότητες προτίμησαν να λύσουν προβλήματα κρίσεων εθνικής ταυτότητας και ασφάλειάς τους προσφεύγοντας στον αχαλίνωτο εθνικισμό.

Οι ανοιχτές πολεμικές συγκρούσεις οδήγησαν σε μαζική έξοδο των Αλβανών από το Κόσοβο δύο φορές : άνοιξη 1998 και άνοιξη 1999. Η κατάσταση αυτή έδωσε αφορμή στις νατοϊκές δυνάμεις να επέμβουν και να βομβαρδίσουν Σερβία και Κόσοβο με τελική κατάληξη την κατάληψή του και την απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Το εάν ήταν σωστή ή αναγκαία η επέμβαση του ΝΑΤΟ είναι μεγάλη συζήτηση που εκφεύγει της παρούσας εργασίας. Πάντως, μερικές φορές, κρίνοντας εκ του μέχρι τώρα αποτελέσματος, είναι δύσκολο να μην σκεφθεί κανείς ότι δημιούργησε παρά έλυσε προβλήματα.

Έτσι ο έλεγχος του Μιλόσεβιτς στο Κόσοβο έφτασε στο τέλος του τον Ιούνιο 1999 με την άφιξη στην περιοχή της αποστολής των Η.Ε. (UNMIC), η οποία ανέλαβε τη διοίκηση.

Η Σημερινή Κατάσταση

Η κατάσταση στο Κόσοβο όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα είναι ίσως δυσκολότερη από ποτέ. Ο πόλεμος 1998-1999 έχει χειροτερεύσει τα άλυτα προβλήματα του παρελθόντος έχοντας προσθέσει και ένα άλλο πολύ μεγαλύτερο : το μελλοντικό status της Επαρχίας. Σε αυτά πρέπει να προστεθούν :

- Οι δολοφονίες και οι εκτοπίσεις
- Η διεθνής πολιτική και στρατιωτική παρουσία έχει αποδειχθεί ανεπαρκής να διαφυλάξει τον πολυεθνικό χαρακτήρα του Κοσόβου.
- Η οικονομία δεν λειτουργεί και η UNMIC δεν μπορεί να παράσχει κοινωνική ασφάλιση στον πληθυσμό.

- Ο δημόσιος τομέας είναι σε χειρότερη κατάσταση απ' ό,τι ήταν ένα χρόνο πριν. Οι Αλβανοί πιστεύουν ότι η ελευθερία τους έχει έλθει και ότι η Δύση θα δώσει δουλειές και χρήματα. Όμως η διεθνής κοινότητα δεν έχει ούτε τη διάθεση ούτε τα χρήματα για κάτι τέτοιο.
- Η αλβανική κοινότητα μετά τον πόλεμο υποφέρει από ψυχικά τραύματα. Ο μισός της πληθυσμός είναι εκτοπισμένος. Για παράδειγμα, υπάρχουν 300.000 άτομα στην Πρίστινα που άφησαν τα χωριά τους. Προέρχονται από παραδοσιακές μικρές κοινωνίες, όπου γνωρίζονται μεταξύ τους και οι ηθικοί τους κώδικες τους εμποδίζουν να προβούν σε πράξεις που θα εκθέσουν ή προσβάλουν την οικογένειά τους. Η ανωνυμία όμως της πόλης τους απελευθερώνει απ' αυτές τις δεσμεύσεις. Ιδιαίτερα τους νέους. Ο παραδοσιακός «πάτερ φαμίλιας» είναι πλέον ένα πρόσφυγας σε αδυναμία να προστατεύσει και να ελέγξει την οικογένειά του. Ο οικογενειακός ιστός έχει θρυμματιστεί.
- Η απουσία του Νόμου έχει αυξήσει την ανασφάλεια και την αστάθεια. Καθημερινή πρακτική είναι οι ληστείες, οι δολοφονίες (μερικές απ' αυτές πολιτικού χαρακτήρα) η παράνομη οπλοφορία. Η θέση των Σέρβων ειδικότερα έχει χειροτερεύσει. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι μετά την εγκατάσταση της UNMIC και KFOR όλο και περισσότεροι ζητάνε καταφύγιο εκεί.
- Η αναγόρευση του Αλβανικού ζητήματος σε περιφερειακό πρόβλημα ως φιλοδοξία ενοποίησης όλων των Αλβανών σε ενιαία χώρα. Στη Νότια Σερβία (κοιλάδα Presevo) οι προβοκατόρικες ένοπλες δραστηριότητες Αλβανικών ομάδων συνεχίζονται με διαλείμματα. Το ίδιο ανησυχητικά είναι τα πράγματα στη γειτονική FYROM.
- Οι πολιτικές δυνάμεις της Σερβίας βρίσκονται σε κρίση και εσωτερικές συγκρούσεις με αποτέλεσμα να αδυνατούν να παρέμβουν ενιαία και δημιουργικά στο πρόβλημα.
- Σχεδόν το 70% του πληθυσμού είναι στην ανεργία. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας έχει καταρρεύσει. Το 50% τουλάχιστον του πληθυσμού κινείται στα όρια της φτώχειας, ενώ το 12% κάτω απ' αυτά. Τα κοινωνικά επιδόματα είναι μόλις 62 ευρώ μηνιαίως. Οι συντάξεις μόλις 36 ευρώ μηνιαίως. Ο μέσος μισθός κινείται στα όρια των 180 ευρώ. Μία μέση οικογένεια στο Κόσοβο 6-7 μελών χρειάζεται τουλάχιστον 336 ευρώ τον μήνα.

Η παραπάνω κατάσταση γίνεται πιο ανησυχητική από την απουσία πολιτικής θέλησης από την Αλβανική πολιτική ηγεσία να καταδικάσουν την ευρεία τάση των Αλβανών να αποδίδουν στους Σέρβους συλλογική ενοχή για ό,τι τους έχει συμβεί τα προηγούμενα χρόνια. Η υποκρισία της Διεθνούς Διοίκησης (UNMIC) εκφράζεται από τη ρητορική χρήση της πολυεθνικής κοινωνίας, ενώ στην πραγματικότητα οι Σέρβοι ζουν απομονωμένοι σε θύλακες. Οι διακρίσεις και οι διώξεις χαρακτηρίζουν επίσης την κατάσταση των Τσιγγάνων, Ασκάλι και Αιγυπτίων που κατοικούν στο Κόσοβο ως μικρότερες μειονότητες.

Οι πολιτικές διαδικασίες στο Κόσοβο θεσμοποιούνται μέσω των Προσωρινών Θεσμών Αυτοδιοίκησης (PSIG). Αν και το Κόσοβο έχει τον Πρόεδρό του, Κοινοβούλιο, κυβέρνηση και τριάντα δημοτικά συμβούλια, όλα αυτά δεν λειτουργούν αποτελεσματικά.

Στα πλαίσια της θεσμικής συγκρότησης η διεθνής κοινότητα ξεκίνησε με τη διεξαγωγή εκλογών για τοπικά συμβούλια (Οκτώβριος 2000) και συνέχισε με τις γενικές εκλογές (Νοέμβριος 2001). Στις πρώτες εκλογές οι Σέρβοι απείχαν απολύτως, στις δεύτερες στο μεγάλο μέρος τους. Το Προσωρινό Σχέδιο Συντάγματος για την Προσωρινή Αυτοδιοίκηση του Κοσόβου υπογράφηκε από τον εκπρόσωπο του Γραμματέα του ΟΗΕ στο Κόσοβο (SGSR) Hans Heckerup τον Μάιο 2001.

Εξελίξεις και τελικό καθεστώς

Από τα παραπάνω αναφερθέντα είναι φανερό ότι το Κόσοβο ιστορικά είναι πεδίο αντιπαράθεσας Αλβανών και Σέρβων, η μορφή της οποίας εναλλάσσεται από ένοπλη σε πολιτική με ειρηνικά διαλείμματα. Το γεγονός όμως είναι ότι στους δύο τελευταίους αιώνες «έχουν αλλάξει όλα για να μείνουν όπως έχουν». Η ουσία της αντιπαράθεσης, δηλαδή η διεκδίκηση της περιοχής από τις δύο εθνότητες παραμένει ακόμη και σήμερα. Ειδικότερα η διαμορφωθείσα σημερινή κατάσταση έχει οδηγήσει την περιοχή να γίνει μία μαύρη τρύπα που δύσκολα μπορεί να διακρίνει κανείς βιώσιμη λύση.

Μετά την επέμβαση του ΝΑΤΟ και τη δημιουργία της σημερινής μετέωρης κατάστασης έχουν συζητηθεί ανεπίσημα από όλους τους ενδιαφερόμενους (Σέρβοι, Αλβανοί, ΗΠΑ, Ε.Ε. κ.λ.π.) διάφορες λύσεις, έτσι όπως βλέπουν το θέμα από τη δική τους σκοπιά. Έτσι έχουμε :

1. Ανεξαρτησία	Άνευ όρων ή υπό όρους
2. Διχοτόμηση σε εθνικές γραμμές	Καντονοποίηση (Βοσνιακό μοντέλο)
Διχοτόμηση (Κυπριακό μοντέλο)
3. Αυτονομία	Εντός Σερβίας
Εντός Σερβίας – Μαυροβουνίου
4. Επανένταξη	Δημοκρατία Κοσόβου ως τρίτη οντότητα
στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Σερβίας
- Μαυροβουνίου
5. Μόνιμο Διεθνές Προτεκτοράτο	Συνέχιση του σημερινού status quo της
UNMIC

Οι θέσεις των ενδιαφερομένων μερών ποικίλουν, αντικρούονται και πάντως χαρακτηρίζονται από ρευστότητα. Ας τις δούμε πιο συγκεκριμένα :

- **Αλβανοί – Κοσοβάροι** : Επιμένουν στην πλήρη ανεξαρτησία της επαρχίας και την πλήρη ενότητά της. Δεν αποδέχονται δηλαδή καντονοποίηση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή εδαφικής διευθέτησης, η οποία θα οδηγήσει σε ημιανεξάρτητους σερβικούς θύλακες. Έτσι η στάση τους απέναντι στο Σχέδιο Αποκέντρωσης που επεξεργάστηκε η ομάδα εργασίας για τη μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Αυτοδιοίκησης του Κοσόβου είναι επιφυλακτική. Οι προτάσεις τους κινούνται πάντα στην κατεύθυνση του συγκεντρωτικού χαρακτήρα της κρατικής δομής της επαρχίας.

Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η Αλβανική πολιτική ηγεσία είναι διασπασμένη και ταλανίζεται από πολλές εσωτερικές αντιθέσεις. Αυτές πολλές φορές παίρνουν και βίαιο αιματηρό χαρακτήρα. Προ έξι μηνών περίπου, Αλβανοί εξτρεμιστές αποπειράθηκαν να δολοφονήσουν τον Veton Suroi, έναν από του γνωστότερους Αλβανούς πολιτικούς. Ο μοναδικός κοινός τους παρονομαστής είναι ο τελικός στόχος της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι η πολιτική ελίτ της Αλβανίας κρατά τις αποστάσεις της από την υπόθεση. Ο Σ. Μπερίσα σε σχετικές πρόσφατες δηλώσεις του είπε ότι το ζήτημα αφορά τον Ο.Η.Ε.. Την ίδια προσεκτική πολιτική είχε ακολουθήσει και ο Φ. Νάνο. Είναι γνωστό ότι η πολιτική ηγεσία της Αλβανίας βλέπει περίπου ως απειλή τον Αλβανοκοσοβάρικο αλτρωτισμό και βέβαια σε καμία περίπτωση δεν επιθυμεί την ένωση της Αλβανίας με το Κόσοβο.

- **Σερβία – Σέρβοι του Κοσόβου :** Χωρίς αμφιβολία η Σερβική πολιτική ηγεσία βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση για να καταλήξει σε μία ενιαία άποψη για το δέον γενέσθαι. Λόγω της ευαισθησίας της υπόθεσης τα εθνικιστικά κόμματα (Ριζοσπαστικό Κόμμα, Σοσιαλιστικό Κόμμα) πιέζουν για ανελαστική στάση, ενώ παράλληλα η πλειοψηφία των Σέρβων του Κοσόβου επιθυμεί τον πλήρη διαχωρισμό της από τους Αλβανούς. Έτσι, η Σερβική πολιτική ηγεσία, περισσότερο ως προϊόν αμηχανίας, έχει διατυπώσει τη θέση ότι ευνοεί για την Επαρχία ένα καθεστώς που θα είναι «κάτι περισσότερο από αυτονομία και κάτι λιγότερο από ανεξαρτησία». Σ' αυτά τα πλαίσια η κυβέρνηση του Β. Κοστούνιτσα, τον Απρίλιο 2004 επεξεργάστηκε ένα σχέδιο για την Πολιτική Λύση της Κρίσης στο Κόσοβο. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός το προσδιόρισε ως σχέδιο για τη θεσμική προστασία της Σερβικής κοινότητας του Κοσόβου. Το Σχέδιο συνάντησε την αρνητική στάση της UNMIC και των Αλβανοκοσοβάρων, στη βάση ότι οδηγεί στη διχοτόμηση της επαρχίας, ενώ αυτοί είναι υπέρ του πολυεθνικού χαρακτήρα της.

Αγκάθι συνεχίζει να αποτελεί η άρνηση των Σερβο-Κοσοβάρων να συμμετάσχουν στους θεσμούς της προσωρινής Διοίκησης της Επαρχίας, αφού άλλωστε απείχαν από τη σχετική εκλογική διαδικασία. Ο Κοστούνιτσα και οι σύμμαχοι του στη κυβέρνηση δεν φαίνεται να αλλάζουν τη θέση επ' αυτού. Ο πρόεδρος Boris Tadic ενώ αρχικά είχε αντίθετη προσέγγιση τώρα υποστηρίζει τη θέση Κοστούνιτσα. Η θέση αυτή έχει προκαλέσει τη δυσaréσκεια της UNMIC και άλλων εμπλεκόμενων κρατών. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Βρετανού πρέσβυ στο Βελιγράδι David Gowen που έκανε προ ολίγων ημερών : «Η γνώμη της Βρετανικής κυβέρνησης είναι ότι θα είναι πολύ απογοητευτικό και αντιπαραγωγικό εάν το Βελιγράδι συνεχίσει να μπλοκάρει τη συμμετοχή των Σέρβων του Κοσόβου στη διαδικασία, η οποία θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη για την ειρηνική συνύπαρξη των δύο κοινοτήτων. Σ' αυτή την περίπτωση η Διεθνής Κοινότητα θα εξάγει τα συμπεράσματά της».

Η δυσκαψία των Σέρβων για την έναρξη σοβαρών συνομιλιών μάλλον δεν δείχνει να είναι παραγωγική για τα συμφέροντά τους. Αντίθετα, παγιώνει τα τετελεσμένα και εντείνει τη βιαιότητα των Αλβανών. Φυσικά μια πολιτική ενεργών διαπραγματεύσεων σημαίνει ότι το Βελιγράδι πρέπει να ζητήσει επίμονα από τους Σέρβους του Κοσόβου να συμμετάσχουν στους πολιτικούς θεσμούς της Επαρχίας έτσι ώστε οι τελευταίοι να γίνουν πραγματικά διαπραγματευτικοί παράγοντες.

Η αποκέντρωση της δομής του Κοσόβου είναι το κομβικό σημείο των σχέσεων μεταξύ Πρίστινας – Βελιγραδίου – Διεθνούς Κοινότητας. Καθώς οι Σέρβοι δεν συμμετέχουν στο Κοινοβούλιο και την Κυβέρνηση του Κοσόβου προσπαθούν να προωθήσουν τις απόψεις τους απευθείας στον επικεφαλής της UNMIC Soren Jessen Peterson.

Αυτό που βασικά επιθυμεί η Σερβική πλευρά είναι η Επαρχία να διαιρεθεί σε εθνοτική βάση. Να δημιουργηθούν δηλαδή, Κοινότητες με αμιγείς εθνικά πληθυσμούς. Υποστηρίζουν ότι η όλη έννοια της αποκέντρωσης πρέπει να στηρίζεται σε εκτεταμένες εξουσίες των Κοινοτήτων. Η πολιτική ηγεσία των Σέρβων του Κοσόβου επιθυμεί η Επαρχία να διαιρεθεί σε τουλάχιστον εβδομήντα Κοινότητες (municipalities) ή κατά σaráντα (40) περισσότερες απ' ό,τι είναι σήμερα (30). Οι Σέρβοι επιθυμούν το ζήτημα να έχει κλείσει πριν τον ερχόμενο Νοέμβριο, οπότε έχουν ορισθεί οι Δημοτικές εκλογές. Στις τελευταίες εκλογές οι Σέρβοι διατήρησαν την πλειοψηφία σε πέντε κοινότητες. Με τον όρο εκτεταμένες δικαιοδοσίες, οι Σέρβοι εννοούν έλεγχο στην εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια και εισόδημα – φορολογία. Θεωρούν, επίσης, ότι το δικαστικό σώμα και η αστυνομία θα πρέπει να έχουν στενότερη σχέση με τις Κοινότητες. Πληροφορίες επίσης αναφέρουν ότι επιθυμούν συνολικά η Επαρχία να είναι αποστρατικοποιημένη.

- Διεθνής Κοινότητα : Χωρίς αμφιβολία η Διεθνής Κοινότητα, μετά την επέμβαση του NATO το 1999, έχει βρεθεί να κρατάει μία «καυτή πατάτα» που κανείς δεν θέλει να παραλάβει. Έτσι βλέπουμε τις Η.Π.Α. σχετικά απρόθυμες να εμπλακούν ενεργά στην υπόθεση. Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του υφυπουργού Εξωτερικών Μπερνς, που έκανε όταν επισκέφθηκε πρόσφατα τη περιοχή, οι οποίες ήταν φειδωλές χωρίς να παρουσιάζει σαφή άποψη. Την ίδια απροθυμία παρουσιάζει και η Ε.Ε. Όταν ο Χαβιέ Σολάνα επισκέφθηκε την Επαρχία τον προηγούμενο μήνα δήλωσε ότι οι Αρχές του Κοσόβου πρέπει να δώσουν σημασία στα αιτήματα των Σέρβων έτσι ώστε να τους δώσουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν τουλάχιστον δέκα νέες κοινότητες (municipalities) ως μέρος της διαδικασίας αποκεντρώσης. Γενικά όμως επικρατεί σύγχυση όσον αφορά τις πραγματικές προθέσεις της Ε.Ε., εφ' όσον υπάρχουν τέτοιες.

Έτσι το βάρος έχει πέσει στον ΟΗΕ και στον Γενικό Γραμματέα. Δεν υπάρχει βέβαια αμφιβολία ότι ο τελευταίος θα κινηθεί με τη συνεργασία των Η.Π.Α. και της Ε.Ε. πρωτίστως, αλλά και της Ρωσίας δευτερευόντως. Έτσι ο Κόφι Ανάν στις αρχές του προηγούμενου Ιουνίου διόρισε ειδικό απεσταλμένο του τον Νορβηγό διπλωμάτη Καί Εϊδε με αποστολή να αξιολογήσει την κατάσταση και να προσδιορίσει τα κριτήρια στη βάση των οποίων θα ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για το τελικό καθεστώς της Επαρχίας. Την έκθεσή του πρέπει να την υποβάλλει μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου τρέχοντος έτους. Έχει ήδη ξεκινήσει εντατικές συνομιλίες με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αν και προς το παρόν δεν φαίνεται έτοιμος να παρουσιάσει τα ευρήματά του, υπάρχουν όμως ενδείξεις ότι τελικά θα ανοίξει την πόρτα για διαπραγματεύσεις.

Μετά από πρόσφατη επίσκεψή του στην Πρίστινα και στο Βελιγράδι εξέφρασε την απογοήτευσή του από την επικρατούσα γενική κατάσταση στο Κόσοβο, εκδηλώνοντας όμως την ικανοποίησή του που οι Τοπικές Αρχές είναι διαθέσιμες να αλλάξουν τη στάση τους στο θέμα της αποκέντρωσης. Παράλληλα εξέφρασε την άποψή του στο Βελιγράδι ότι ήταν λάθος που ώθησαν τους Σέρβους του Κόσοβου να μην πάρουν μέρος στις τοπικές εκλογές, τονίζοντας παράλληλα ότι το γεγονός αυτό δεν θα βαρύνει αρνητικά την τελική του έκθεση.

Όπως δείχνουν τα πράγματα το Συμβούλιο Ασφαλείας των Η.Ε. θα αποφασίσει για το τελικό καθεστώς του Κόσοβου στα τέλη του 2006, όταν θα έχει επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος της διεθνούς κοινότητας. Φαίνεται ότι οι Η.Π.Α. έχουν συμφωνήσει η Ε.Ε. να αναλάβει πρωταρχικό ρόλο, παρά τη σχετική απροθυμία της. Φαίνεται ότι τελικά θα δοθεί στην Επαρχία ένα είδος ανεξαρτησίας χωρίς πλήρη κυριαρχία, η οποία θα δοθεί μετά από κάποια χρόνια. Έτσι, το Κόσοβο θα τεθεί υπό την κηδεμονία της Ε.Ε. Η UNMIC βαθμιαία θα μεταφέρει τις εξουσίες της στις τοπικές πολιτικές Αρχές αφήνοντας την Ε.Ε. να επιβλέπει τις γενικότερες εξελίξεις. Η διεθνής παρουσία στην Επαρχία θα έχει τη μορφή πολιτικής αντιπροσωπείας με έντονη τη συμμετοχή της Ε.Ε. Το Κόσοβο δεν θα έχει ούτε οικονομική ανεξαρτησία. Ο προϋπολογισμός του θα καταρτίζεται από την Ε.Ε. Το ΝΑΤΟ θα αποτελεί τον στρατιωτικό βραχίονα.

Αυτές οι βασικές αρχές συμπεριλαμβάνονται στην απόφαση των ΥΠΕΞ της Ε.Ε. της 13^{ης} Ιουνίου.

Είναι μάλλον σίγουρο ότι η χαίνουσα πληγή που λέγεται Κόσοβο δεν θα ιαθεί γρήγορα. Παρά τις έντονες διεργασίες, τελική βιώσιμη λύση θα αργήσουμε να δούμε. Αυτό που φαίνεται ότι προς τον παρόν θα επιδιώξει η διεθνής κοινότητα είναι να επικρατήσει ύφεση και να δοθεί καιρός να κατασιγάσουν τα πάθη. Ακόμη και αυτό είναι δύσκολο όμως σε μία τόσο φορτισμένη ιστορικά διαμάχη. Σίγουρα όμως θα χρειαστεί να επανέλθουμε για να αναλύσουμε τις εξελίξεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Χρονολόγηση της Σερβο-αλβανικής σύγκρουσης και συνεργασίας

Φάσεις - Επίπεδα	Περίοδος	Χαρακτηριστικά
Φάση 1	1918 – 1941/5	Αμοιβαία βία και κυριαρχία
Φάση 2	1945 - 1966	Ένοπλη βία και διοικητικός περιορισμός των Αλβανοκοσοβάρων
Φάση 3	1968 -1981	Ενίσχυση της αυτονομίας του Κόσοβου, εθνική επιβεβαίωση της Αλβανοκοσοβαρικής Κοινότητας
Φάση 4	1981 - 1999	Συγκρούσεις αναφορικά με τη μορφή του καθεστώτος του Κοσόβου
Επίπεδο 1	1981 - 1985	Ενίσχυση του Αλβανοκοσοβαρικού κινήματος
Επίπεδο 2	1986 - 1989	Πολιτικές διαφωνίες και συγκρούσεις αναφορικά με το καθεστώς του Κοσόβου και της Αλβανοκοσοβαρικής κοινότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 : Βασικά πολιτικά γεγονότα κατά τη διάρκεια της διοίκησης της UNMIC στο Κόσοβο

Ιούνιος 1999	Απόφαση 1244 Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ
Οκτώβριος 2000	▪ Ο Μίλόσεβιτς χάνει τις εθνικές εκλογές ▪ Τοπικές εκλογές στο Κόσοβο
Νοέμβριος 2001	Κοινοβουλευτικές εκλογές στο Κόσοβο
Μάρτιος 2002	Συμφωνία στο Βελιγράδι για την ένωση Σερβίας – Μαυροβουνίου
Φεβρουάριος 2003	Ανακήρυξη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας Σερβίας - Μαυροβουνίου
Οκτώβριος 2003	Έναρξη των συνομιλιών Βελιγραδίου – Πρίστινας στη Βιέννη με τη μεσολάβηση του ΟΗΕ
Νοέμβριος 2003	Ομάδα επαφής : Πλαίσιο για την έναρξη συνομιλιών για το μελλοντικό καθεστώς του Κόσοβου
Δεκέμβριος 2003	Κοινοβουλευτικές εκλογές στη Σερβία
Απρίλιος 2003	Προεδρικές εκλογές στη Σερβία
Οκτώβριος 2004	Κοινοβουλευτικές εκλογές στο Κόσοβο
Άνοιξη 2005	Κοινοβουλευτικές εκλογές για την Ομοσπονδιακή Βουλή Σερβίας – Μαυροβουνίου
Μέσον 2005	Θεώρηση και απολογισμός της εκπλήρωσης των προϋποθέσεων για την έναρξη διαπραγματεύσεων το τελικό status του Κόσοβου
Φεβρουάριος 2006	Τέλος της τριετούς προθεσμίας για διενέργεια δημοψηφίσματος στο Μαυροβούνιο για το μέλλον της Ένωσης Σερβίας – Μαυροβουνίου